

Aantal beschermde monumenten fors in opmars

Jan Bart Van In, hoofdredacteur

Medio 2017 herbergde West-Vlaanderen in totaal 2.708 beschermde monumenten. Daarmee is het na koploper Oost-Vlaanderen (2.846) de grootste pleisterplaats van onroerend erfgoed in Vlaanderen. Sinds de eeuwwisseling kent de kustprovincie een spectaculaire toename aan geklasseerde panden. Zij realiseerde hiermee een opmerkelijk inhaalmaneuver ten opzichte van Antwerpen en Oost-Vlaanderen. Brugge is vanzelfsprekend de grootste monumentenstad in de Noordzeeprovincie.

In dit themakatern hebben we aandacht voor de sector van het onroerend erfgoed in onze provincie. We spitsen daarbij toe op de categorie beschermde 'monumenten' en dus niet op beschermde stads- of dorpsgezichten, cultuurhistorische landschappen of archeologische sites.

Erfgoed is een regionale materie. Ze wordt in Vlaanderen gereguleerd door de Vlaamse overheid, die ook als subsidiërende instantie optreedt. Het **Agentschap Onroerend Erfgoed** bereidt het onroerend erfgoedbeleid in Vlaanderen voor en voert het uit. Deze overheidsdienst, die in iedere provincie momenteel nog zijn antennes heeft, inventariseert en beschermt de gebouwen, landschappen en archeologische sites.

Een belangrijk instrument in het onroerend-erfgoedbeleid is de bescherming van monumenten. Een hele procedure in diverse fasen mondt hierbij uit in een beschermingsbesluit door de bevoegde minister.

In **tabel 1** bundelen we de cijfers over het aantal beschermde monumenten in Vlaanderen en in de respectievelijke provincies, voor de periode 2000 tot en met 1 juni 2017. Daarin zien we het aantal geklasseerde onroerende goederen in heel Vlaanderen gestaag toenemen: van 6.796 in 2000 naar meer dan **11.000** medio 2017, dat is een **groei van 65%**. Heel opmerkelijk is de positie van de **provincie West-Vlaanderen** in deze toename. Eind 2000 was de kustprovincie nog de nummer 3 in het aantal beschermde monumenten

(1.031), met een grote achterstand op Oost-Vlaanderen en Antwerpen. Zestien jaar later is dit aantal gestegen tot **2.708 beschermde gebouwen**, een recordaanwas van **162%**. Dit steekt fel af tegen het Vlaams groeigemiddelde van 65%. De kustprovincie fietste hiermee in 2014 Antwerpen voorbij en nadert nu Oost-Vlaanderen. Die blijft met **2.846** geklasseerde monumenten vooralsnog de grootste onroerende 'schatkamer'.

De stevige groei van het aantal monumenten in (West-)Vlaanderen sinds de eeuwwisseling, is te verklaren door een samenspel van factoren. Zo is er de opgedreven inventarisatie van het onroerende erfgoed, de inhaalbeweging voor sommige ontbrekende beschermingen, het beleid van enkele opeenvolgende ministers en zeker ook de toenemende bewustwording rond deze thema's bij de lokale besturen, verenigingen en particulieren onder meer door de jaarlijkse Open Monumentendag. Specifiek voor West-Vlaanderen speelt ook mee dat er een verhoogde aandacht is voor het beschermen van oorlogsmo- numenten uit WO-I.

De West-Vlaamse kampioenen

In **tabel 2** bekijken we de situatie in West-Vlaanderen op het niveau van de steden en gemeenten. We selecteerden de 10 gemeenten met het grootste aantal beschermde monumenten. De 10 grootste West-Vlaamse hoeders van onroerend erfgoed waren medio 2017 samen goed voor **58%** van het totale

Tabel 1. Aantal beschermde monumenten in West-Vlaanderen/Vlaanderen, evolutie 2000-2017
Situatie op het einde van ieder jaar, met uitzondering van 2017. (Bron: Vlaams Agentschap Onroerend Erfgoed)

	West- Vlaanderen	Oost- Vlaanderen	Antwerpen	Limburg	Vlaams- Brabant	Totaal Vlaanderen
31/12/00	1.031	1.798	2.174	868	926	6.796
31/12/08	2.191	2.475	2.552	1.410	1.174	9.801
31/12/09	2.371	2.518	2.567	1.470	1.207	10.131
31/12/10	2.464	2.573	2.586	1.495	1.252	10.367
31/12/11	2.491	2.634	2.601	1.506	1.268	10.497
31/12/12	2.588	2.679	2.621	1.513	1.270	10.667
31/12/13	2.624	2.722	2.634	1.514	1.325	10.815
31/12/14	2.660	2.761	2.642	1.560	1.392	11.010
31/12/15	2.691	2.838	2.657	1.566	1.399	11.146
21/12/16	2.701	2.841	2.667	1.567	1.403	11.174
1/06/17	2.708	2.846	2.668	1.568	1.407	11.192

Noot: sommige monumenten kunnen in twee provincies liggen. Ze worden dan voor elke provincie meegeteld. Daarom wijkt de som van de provincies licht af van het Vlaamse totaalcijfer. In het Vlaamse totaalcijfer wordt elk monument slechts één keer geteld.

Tabel 2. Top-10 van de West-Vlaamse gemeenten met het hoogste aantal beschermde monumenten

Fusiegemeente	Aantal monumenten		aangroei 2000/2007	evolutie in %
	31/12/00	31/05/17		
Brugge	301	597	296	98
Kortrijk	69	249	180	361
Oostende	57	176	119	309
Ieper	43	147	104	342
Veurne	64	138	74	116
Poperinge	60	93	33	55
Blankenberge	10	88	78	880
Knokke-Heist	13	80	67	615
Diksmuide	17	75	58	441
Heuvelland	3	71	68	2367
Totalen	637	1.714	1.077	269 %

aantal beschermde monumenten in de provincie.

Het historische **Brugge** staat uiteraard met grote voorsprong op de eerste plaats. Het zag het aantal beschermde monumenten zelfs nog bijna verdubbelen van 301 in 2000, naar 597 in 2017.

Kortrijk, de nummer 2 in het klassement, zag in dezelfde tijdspanne het aantal beschermde panden bijna verviervoudigen: van 69 naar 249. Maar de procentueel grootste klimmer is **Heuvelland** (nummer 10), dat acht rurale dorpen in de Westhoek groepeerde en zijn grondgebied opwaardeerde met een toename van 3 naar 71 monumenten. Dit is een aangroei met een factor 23 in de jongste 16 jaar, deels te verklaren door de toegenomen aandacht voor de bescherming van monumenten uit Wereldoorlog I.

Eenzelfde evolutie doet zich voor in de gemeente **Diksmuide** (nr. 9).

Lendeledede, gelegen tussen Kuurne en Izegem, is de enige gemeente in de kustprovincie (en zelfs in Vlaanderen) die op haar grondgebied geen enkel beschermd monument telt.

Wie zal dat betalen?

De eigenaar van een beschermd bouwwerk kan bij de Vlaamse overheid een erfgoedpremie aanvragen voor maatregelen, werken en diensten die noodzakelijk zijn voor het behoud of de herwaardering van het geklasseerde monument. Tot einde 2014 was er een koppelsubsidie, waarbij de inbreng van de Vlaamse overheid werd verhoogd met een toelage van de provincies en de gemeenten. Als gevolg van het decreet Onroerend Erfgoed van 12 juli 2013, ging vanaf 1 januari 2015 een nieuwe subsidieregeling van start. Hierbij treedt de Vlaamse overheid voortaan solo op. Het gaat over een basispremie van 40% van de kosten, die in sommige specifieke gevallen nog wordt opgetrokken. Dat is onder meer het geval met de supplementaire erfgoedpremie 'bijzondere procedure'. Die wordt toegekend voor sommige meer ingrijpende restauratieprojecten. In die gevallen wordt de tussenkomst opgetrokken van 40% tot 60 of zelfs 80% van de effectieve kosten.

Tabel 3 biedt een overzicht van de **restauratiepremies** die de Vlaamse overheid in de **periode 2009 tot eind**

2016 toekende via het Agentschap Onroerend Erfgoed (maar daarom nog niet in datzelfde jaar uitbetaalde). Voor heel Vlaanderen klom dat bedrag in die periode met **36%**, van ruim 52 miljoen naar 70,9 miljoen in 2016. Het jaar 2014 toont een piek, met een bedrag van 81 miljoen euro. In West-Vlaanderen bereikte het premievolume in dat jaar, met bijna 21 miljoen euro, eveneens een absoluut hoogtepunt. Ook in 2016 lag het totaalbedrag aan toegekende subsidies in heel Vlaanderen hoog (71 miljoen). De verhoging van de toegekende erfgoedpremies in Vlaanderen op jaarbasis, belet niet dat de wachtlijst voor de uitkering van deze subsidies in dezelfde periode nog sterker opliep.

In de hele periode 2009-2016 investeerde de Vlaamse overheid samengeteld **474 miljoen** euro in de restauratie van onroerend erfgoed. Het leeuwendeel daarvan ging naar de provincie **Antwerpen (133 miljoen)**, gevolgd door **Limburg (bijna 94 miljoen)**. **West-Vlaanderen** komt op de derde plaats, met voor **89,7 miljoen euro** toegekende erfgoedpremies. Het grootste deel van deze subsidiekoek (37,2 miljoen) ging naar de West-Vlaamse monumenten in handen van **openbare besturen**, zoals het provinciebestuur, de gemeenten en de OCMW's. Opmerkelijk is dat **Oost-Vlaanderen**, koploper in het aantal beschermde monumenten, maar 74,3 miljoen subsidies binnenreef.

www.onroenderfgoed.be

Tabel 3. Restauratiepremies + erfgoedpremies bijzondere procedure¹⁾ - 2009-2016 (Bron: Vlaams Agentschap Onroerend Erfgoed)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Totalen
Privaat	3.866.866	946.853	1.143.812	2.023.740	3.435.459	6.999.344	3.246.379	715.562	22.378.015
Openbaar	1.313.819	4.536.166	5.865.955	3.202.721	5.817.470	8.828.300	3.072.142	4.605.622	37.242.196
Eredienst	4.482.150	4.698.819	4.099.488	4.033.495	2.765.322	5.096.367	2.539.673	2.355.542	30.070.855
Totaal West-Vlaanderen	9.662.835	10.181.838	11.109.254	9.259.956	12.018.251	20.924.011	8.858.194	7.676.726	89.691.066
Oost-Vlaanderen	10.865.502	5.603.341	5.301.882	13.124.753	10.385.280	12.558.358	6.646.134	9.861.868	74.347.117
Antwerpen	8.665.029	7.239.065	12.234.937	12.266.005	19.686.787	25.049.944	18.288.708	29.768.365	133.198.841
Vlaams-Brabant	11.279.756	11.842.248	11.277.099	9.722.455	7.078.034	11.944.906	8.910.545	10.779.042	82.834.084
Limburg	11.636.854	12.261.125	7.536.444	15.849.818	10.551.301	10.524.943	12.722.494	12.856.075	93.939.053
Vlaanderen	52.109.975	47.127.617	47.459.616	60.222.987	59.719.653	81.002.163	55.426.074	70.942.075	474.010.160

¹⁾ De erfgoedpremies Bijzondere Procedure gingen in voege in 2015.